

Carl Gustafs kyrka Karlshamn

56.1713, 14.8621

Det fanns tidigare, från 1664 en liten träkyrka i hamnen i Karlshamn, men den tyskfödde borgmästaren i Karlshamn Christoffer Schröder ansåg på 1680-talet att en ny kyrka behövdes, eftersom den lilla inte räckte till för den växande befolkningen. En stor kyrka skulle de bli som skulle byggas mitt i staden.

Den nuvarande Carl Gustafs kyrka i Karlshamns församling är ritad eller åtminstone justerad av Erik Dahlbergh, och stod klar 1702, ett år innan den mångkunnige och mångtitulerade Dahlberg gick bort. Troligen gav Dahlberg uppdraget att rita kyrkan till sin medarbetare arkitekten Mathias Spieler, som också ritat Ulrika Eleonora kyrka i Stockholm. En kyrka som ju påminner en del om Carl Gustafs kyrka.

Men när grunden var klar uppstod en konflikt. Man kunde inte enas om man skulle låta bygga kyrkan i trä eller sten, och bygget avstannade. Först 1693, sju år efter byggstarten stod kyrkan klar.

Kyrkan bekostades till en del med en kollekt från alla församlingar i Skåne, Blekinge, Bohuslän och Kalmar län. Flera stora gåvor innebar också att byggnadsarbetet kunde gå snabbt framåt när man väl bestämt sig för att bygga kyrkan i sten. Bland annat skänkte kungen själv pengar till kyrkan.

Och den 26 oktober 1702 kunde den alltså invigas av stiftets biskop. Kung Karl XI hade redan i december 1693 gett tillåtelse till att den nya kyrkan fick uppkallas efter hans far Karl X Gustav.

Det för övrigt kyrkans arkitekt Erik Dahlbergh som, enligt egen utsägo, 1628 ledde kungen och den svenska hären vid tåget på isen över Stora och Lilla Bält, något som sedan ledde till freden i Roskilde och som i sin tur innebar att bland annat landskapet Blekinge tillföll Sverige.

Den nuvarande sakristian byggdes till på 1830-talet. Innan dess ledde den östra dörren in från kyrkogården till en sakristia som låg i den östra delen av koret. Dörröppningen fanns inte från början, och om dess tillkomst berättare en inskrift på en häll som är inmurad i ena sidan av öppningen. Inskriften är på latin men översatt till svenska står det ungefär: "År 1739 skänkte församlingen medel, magistratens beslut och borgmästarens vänliga omsorg denna port åt prästerna. Träden in genom denna, o präster, till den högste herdens ära och till det verk, som omsorgen om hjorden kräver. Kyrkoherden och prosten magister Erasmus Trägård uppsatte denna sten."

Carl Gustafs kyrka byggdes med ett alldeles för svagt torn, och även om man lät tillverka nya klockstolar höll inte dessa för klockans ringningar. Man lät därför uppföra en fristående klockstapel som dock brann ner 1790. Den klockstapel som därefter byggdes och stod klar 1793 står kvar än idag. Enligt en inventarieförteckning från 1830 förvaras en skriven avhandling om tornets tillkomst i spetsen på tornets kors.

Klockorna kallar inte bara till gudstjänst. De innebar också en god inkomstkälla för församlingen. Ett brudpar som önskade en kvarts ringning före vigseln fick enligt taxan från år 1700 betala en daler. Även själaringning kostade pengar. Att ringa i klockan i en kvart kostade 16 öre och ville man ha längre ringning, så dubblade eller tredubblade man avgiften.

Själaringning har ett medeltida, katolskt ursprung, men trots att man efter reformationen inte längre ringer för de döda i våra grannländer så finns traditionen med själaringning kvar här i Sverige, men den förkunnar enbart att någon dött. Man ringde förr inte lika för alla. Den stora klockan ringde för män medan den lilla ringde för kvinnor. För kungar som dött kunde det hända att man ringde varje dag i kyrkklockan i ett helt år. Dessutom ringde det senare på dagen för adligt folk, då det ansågs vara finare. Klockorna ringde inte alls för grova brottslingar eller människor som tagit sitt liv.

Borgmästaren i Karlshamn Christopher Schröder, som 1680 krävde att Carl Gustafs kyrka skulle byggas, fick aldrig se kyrkan färdig. Han dog tre år innan kyrkan var färdigbyggd, och ligger begravd längst fram i koret. På korets södra vägg finns en minnestavla, ett så kallat epitafium som är skulpterad av hovbildhuggare Caspar Schröder, som var son till borgmästaren.

I sakristian finns ovanför ett mindre altare ett avlångt tygstycke, vars kors med vackert broderade figurer förmodligen är ryggsidan på en mässhake tillverkad redan i början av 1500-talet. Den köptes in från Italien av kyrkoherdeänkan Olga Wallin och skänktes till kyrkan 1952.

Det otroligt vackra dopfunten är tillverkad i driven och putsad mässing, men en inskrift som daterar sig till 1717. På en av

avsatserna finns en graverad inskrift på tyska, hämtad ur Markusevangeliet. I översättning: "Gå ut överallt i världen och förkunna evangeliet för hela skapelsen. Den som tror och blir döpt skall räddas."

Det finns motsvarande dopfuntar i flera kyrkor i Östergötland, bland annat i Sankt Olais kyrka i Norrköping. Dessa funtar vid Gususbruk.

Möjligen kan även denna dopfunt i Karlshamn vara gjord i Sverige men också i Nederländerna. En liknande dopfunt finns i en kyrka i Blitterswijk nära Maastricht i sydöstra delen av landet.

Dopfunten ställdes undan 1825, men fick redan i mitten av 1850-talet åter plats i koret på grund av dess, som man skriver "erkända och antika konstvärde".

Själva dopfatet kan vara tillverkat i Nederländerna eller i Tyskland. I mitten av dopfatet kan vi se det tyska riksvapnet, som ger en datering till tiden efter 1519, då Karl V blev kejsare. Möjligen kan fatet vara tillverkat i Nürnberg. Ett likadant fat finns i Katslösa kyrka i Skåne och möjligen har de båda faten hört samma en gång i tiden. Fatet här i Karlshamn användes under en tid som sandfat vid begravingar.

Vid den södra ingången så ser du ett skepp hängande i taket.

Att det hänger skeppsmodeller i kyrkor speciellt utmed kusterna är inte alls ovanligt. Det var vanligt att någon sjöman som varit ombord på ett fartyg som råkat illa ut gjorde en modell av fartyget och skänkte till kyrkan som ett tack till Gud för att man överlevt. Dessa skepp kallas votivskepp.

Modellen som hänger här i Carl Gustavs kyrka är dock inte ett votivskepp, utan går under benämningen kyrkskepp.

Modellen föreställer briggen Bravo, som byggdes i Karlshamn 1861, och som strandade i början av december 1911 på Lysegrundet i Kattegatt. Modellen som bekostades bland annat genom insamlingar och gåvor, kom på plats i kyrkan 1984, och är skapad av Karl Albin Strömberg. Han jobbade på kyrkoförvaltningen, men hade som hobby att göra fartygsmodeller, men briggen Bravo blev hans sista.

Källor:

Webb: Karlshamns-Trensums pastorat

PDF: "Carl Gustafs kyrka - Antikvarisk rapport 2006". Thomas Persson. Blekinge museum

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.

Bok: "Blekinges kyrkor". Lasse Larsson. 2010. ISBN 978-91-86560-81-2